

1

Lancelot, le Chevalier à la charrette

I

Parce que ma dame, Marie de Champagne, qui surpasse toutes les autres, me demande d'écrire ce livre, je commence donc à raconter l'histoire du *Chevalier à la charrette* comme elle le désire.

Pour la fête de l'Ascension¹, le roi Arthur a organisé un grand banquet. Après le repas, il est resté avec ses chevaliers, il y avait aussi la reine Guenièvre et beaucoup de barons, de dames et de damoiselles*. A ce moment-là, un chevalier inconnu, tout armé, est arrivé devant le roi et lui a dit, sans le saluer :

– Roi Arthur, je tiens prisonniers beaucoup de gens de ta maison, chevaliers, dames et damoiselles. Tu ne pourras jamais rien faire pour eux, tu ne pourras jamais les libérer.

Le roi répond que s'il ne peut rien faire, cela le rend triste et malheureux. Le chevalier va jusqu'à la porte, il s'y arrête et dit :

– S'il existe un chevalier à qui tu fais assez confiance, laisse-le combattre avec moi dans la forêt. S'il gagne, je vais libérer tous les prisonniers, s'il perd, je les garde et je vais emmener la reine avec moi.

Toute la cour est choquée par ces paroles. Ké, le sénéchal², vient devant le roi et lui dit sur un ton de colère :

– Mon roi, je vous ai loyalement servi pendant longtemps, mais aujourd'hui je pars et je ne vous servirai plus jamais !

Arthur, très surpris, essaie de retenir Ké, mais il n'y a rien à faire, le sénéchal ne veut pas rester. C'est pourquoi le roi demande de l'aide à la reine. Au bout d'une longue discussion, elle arrive à persuader le sénéchal Ké de rester, mais à une condition : le roi doit lui accorder ce qu'il demande. Arthur est heureux que le sénéchal reste, alors il le promet. Et voici ce que demande Ké :

– Sire, laissez-moi prendre avec moi la reine et combattre le chevalier dans la forêt où il nous attend.

1 L'Ascension (f.) est une fête chrétienne, fêtée le jeudi, quarante jours après Pâques. (*Nanebevstoupení Páně*)

2 Le sénéchal, *senešál*, byl ve středověké Francii druhý nejmocnější muž království. Jeho úřad odpovídá úřadu „stolníka“.

Lancelot, Rytíř s károu

I

Protože mě má paní Marie ze Champagne, která předčí všechny ostatní, požádala, abych napsal tuto knihu, začínám tedy vyprávět příběh *Rytíře s károu*, tak jak si to přeje.

K oslavě Nanebevstoupení uspořádal král Artuš velikou hostinu. Po jídle zůstal se svými rytíři, byla tam také královna Ginevra a mnoho baronů, paní a urozených dívek. V tu chvíli předstoupil před krále neznámý rytíř, celý ve zbroji, a řekl mu, aniž by ho pozdravil:

„Králi Artuši, vězním mnoho lidí z tvého domu, rytířů, paní i dívek. Nikdy pro ně nebudeš moci nic udělat, nikdy je neosvobodíš.“

Král mu odpoví, že pokud pro ně nemůže nic udělat, je z toho smutný a nešťastný. Rytíř dojde až ke dveřím, tam se zastaví a řekne:

„Pokud existuje nějaký rytíř, kterému plně důvěřuješ, nech ho se mnou bojovat v lese. Jestli vyhraje, propustím všechny vězně, jestli prohraje, ponechám si je a odvezu si s sebou královnu.“

Celý dvůr je těmi slovy šokován. Senešál Ké přistoupí ke králi a rozhněvaně mu řekne:

„Můj králi, dlouho jsem vám oddaně sloužil, ale dnes odejdu a už vám nikdy sloužit nebudu.“

Velice překvapený Artuš chce senešála zadržet, ale nedá se nic dělat, Ké nechce zůstat. Král proto požádá královnu o pomoc. Po dlouhé debatě se jí podaří senešála Ké přimět k tomu, aby zůstal, ale pod jednou podmínkou: král mu musí dát, o co si řekne. Artuš je šťastný, že senešál zůstane, a tak to příslibí. A Ké si žádá následující:

„Pane, dovolte mi vzít s sebou královnu a utkat se s rytířem v lese, kde na nás čeká.“

Le roi est désolé d'entendre cela, mais il ne peut rien faire, il a promis. Ké fait préparer son destrier* et un palefroi* pour Guenièvre et ils partent tous les deux. La reine est courageuse et elle sourit au roi, mais elle a peur de ne jamais revenir auprès de son mari.

Gauvain, le neveu d'Arthur, voit que le roi n'avait pas d'autre choix et il lui conseille :

– Sire, tant qu'ils ne sont pas encore loin, nous devrions les suivre, pour voir comment Ké se battra et ce que deviendra la reine.

– Vous venez de parler comme un vrai chevalier courtois*, répond Arthur, occupez-vous donc de tout ce qu'il faut et nous partirons le plus tôt possible.

Dès que les chevaux sont prêts, le roi et messire* Gauvain montent. Beaucoup de gens les suivent. Certains portent l'armure*, mais la plupart sont sans armes. Gauvain, lui, est armé.

Quand ils approchent de la forêt, ils voient sortir un cheval sans cavalier, tout ensanglanté. C'est le cheval de Ké. De lui ou de la reine, il n'y a aucune trace. Tout le monde se met alors à crier, seul messire Gauvain part au grand galop* sur la route.

Il traverse la forêt, continue sur le chemin et, au bout d'un certain temps, il aperçoit un chevalier tout seul, à pied, tout en armure, mais fatigué et sans lance*, à côté d'une charrette. A cette époque, les charrettes servaient de piloris³, on y faisait monter les assassins et les bandits qu'on montrait ainsi dans les villes et les campagnes. Monter dans une charrette signifiait être déshonoré pour le reste de sa vie. Le chevalier à pied s'approche de la charrette et voit qu'elle est conduite par un nain. Il lui demande s'il n'a pas vu la reine.

– Monte dans ma charrette, si tu veux avoir des nouvelles de la reine.

Le chevalier hésite un court instant puis il monte. Pourquoi a-t-il hésité ? C'est que la Raison et l'Amour se disputent en lui. La Raison, qui siège dans la bouche, lui rappelle de ne rien faire de honteux ou de reprochable ; mais l'Amour, qui siège dans le cœur, lui ordonne de monter. Et le chevalier n'a pas peur de la honte s'il obéit à l'Amour.

3 Le pilori est un endroit où on montre les condamnés. (*pranyř*)

Krále velice rmoutí, co slyší, ale nemůže nic dělat, protože dal slib. Ké nechává připravit svého oře a komoně pro Ginevru a oba odjíždějí. Královna je statečná a usmívá se na krále, ale má strach, že už se ke svému manželovi nikdy nevrátí.

Artušův synovec Gauvain vidí, že král neměl jinou volbu, a radí mu:

„Pane, měli bychom jet za nimi, dokud nejsou příliš daleko. Uvidíme, jak bude Ké bojovat a co se stane s královnou.“

„Promluvil jste jako opravdový dvorný rytíř,“ odpoví mu Artuš. „Postarejte se o vše potřebné a co nejdříve vyjedeme.“

Jakmile jsou koně připraveni, Artuš i urozený pan Gauvain nasedají. Jede s nimi mnoho lidí, někteří jsou v brnění, ale většina je neozbrojená. Gauvain ozbrojený je.

Když se přiblíží k lesu, vidí, jak z něj vyjíždí neosedlaný kůň zborcený krví. Je to kůň senešála Ké. Po senešálovi a po královně není ani stopy. Všichni se v tu chvíli dají do křiku, jedině pan Gauvain se vydává tryskem na cestu.

Projíždí lesem a pokračuje po cestě a po nějaké době spatří osamělého a unaveného rytíře v brnění, jde pěšky a nemá kopí. Rytíř stojí u káry. V té době se káry používaly jako pranýři, vozili v nich po městech i po venkově vrahy a zločince. Nastoupit do káry znamenalo ztratit až do konce života svou čest. Opěšalý rytíř přistoupí ke káře a vidí, že ji řídí trpaslík. Zeptá se ho, jestli neviděl královnu.

„Nastup do mé káry, jestli se chceš o královně něco dozvědět.“

Rytíř chvíli zaváhá a pak nastoupí. Proč zaváhal? Protože se v něm svářil Rozum s Láskou. Rozum, který sídlí v ústech, mu připomíná, aby nedělal nic potupného, ani nic, co by se mu dalo vytknout; ale Láška, která sídlí v srdci, mu přikazuje nastoupit. A rytíř se hanby nebojí, pokud poslouchá příkazy Lásky.